

Література

1. *Системна ефективність на транспорті. Методи, моделі і стратегії.* /Під редакцією П.Р. Левковця. — К.: НТУ, ІЕБТ, 2002. -216 с.
2. *Левковець П.Р.* Системні аспекти організації праці і управління виробництвом: Навчальний посібник для слухачів ф — ту післядипломної освіти. — К.: УТУ, 1998. — 200 с.
3. *Левковець П.Р., Чеп'юк Л.М.* Інвестування процесів перевезень в логістичних системах: Навч.посіб. для студ. вищ. навч. закл. трансп. спрямування. — К.:НТУ, 2005. — 276с.

УДК 656. 338. 12

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Кандидат економічних наук Волинець Л.М.

В статті висвітлено завдання формування та розвитку системи управління матеріальними потоками підприємства. Проаналізовано основні показники господарської діяльності підприємств автотранспортного комплексу, виявлено тенденції сучасного етапу їх розвитку. Уточнена сутність матеріальних потоків підприємства на основі врахування динамічності їх властивостей у змінному середовищі виходячи з послідовної зміни їх уречевленої форми в межах логістичної системи.

In the article it is reflected task of forming and development of the system material currents of enterprise. The basic indices of economic activity machine building enterprises are analyzed and the tendencies of today's stage of their development are elicited. The essence of material currents of enterprise are made more precise on the basis of considering their dynamic properties in a variable environment.

Актуальність. Для підвищення ефективності функціонування підприємств зарубіжними та вітчизняними економістами (теоретиками та практиками) запропонована велика кількість різноманітних підходів, концепцій, методичних рекомендацій тощо. Науковці та служби підприємств по-різному розглядають постачання, транспортування й переміщення вантажів поза межами та по території підприємств, збереження сировини, матеріалів, напівфабрикатів і готової продукції перед реалізацією, а також розподіл і реалізацію виробленої продукції. При цьому випускається з виду їх взаємний вплив, комплексний аналіз і оптимізація. А концентрація зусиль на підвищення ефективності окремих процесів – постачання, транспортування, виробництва чи реалізації – це безвихідь, оскільки ефективна діяльність будь-якої однієї функції може порушити рівновагу всієї системи. Нажаль, це нерідко проходить поза увагою спеціалістів, що проводять реорганізацію виробничих підприємств, а іноді й науковців, що займаються теоретичним обґрунтуванням механізму переходу господарських структур до ринкової економіки.

Основним положенням логістики на мікрорівні є концепція загальних витрат на управління матеріальним, інформаційним та іншими потоками підприємств, що розглядає взаємовідносини витрат та ефективності функціонування підприємства. Адже обробка замовлення, транспорт, складське господарство, запаси, планування та процес виробництва, інші підсистеми підприємств, витрати, що вони створюють, взаємозалежні.

Досить широке коло проблем, пов'язаних із пошуком пріоритетних напрямків підвищення ефективності управління підприємством, в тому числі матеріальними ресурсами та їх запасами та переміщеннями, були розглянуті в наукових працях українських (О.С. Авдєнко, С.Я. Войтович, М.С. Дороніної, П.Д. - Гаркуші, О.П. Глогусь, П.Ф. Іванова, Є.В. Крикавського, С.А. Куліша, М.О. Окландера, А.Ф. Павленка, Н.Д. Фасоляка та інших), російських (А.І. Баскіна, О.М. Гаджинського, М.П. Гордона, Л. Міротіна, Ю.М. - Неруша, О.Т. Новикова, І.Н. Омельченко, Л.Н. Павлова, В.Є. Рексина, З.І. Степанової, Л.Н. Стриер, С.Б. - Савкіна, Р.Б. Черничої та інших) та зарубіжних (Д.Ж. Букана, Д. Вілсона, Ф. Еджворта, Е. Кенігсберга, Д. Сааті та інших) економістів.

Проте питання формування, аналізу та функціонування організаційних структур управління матеріальними та інформаційними потоками, обслуговуючих та виробничих підсистем підприємства з точки зору логістичної концепції освітлені недостатньо. Узагальнення, що було здійснене на основі вивчення опуб-

лікованих робіт, показало, що ціла низка принципових аспектів, що стосуються вказаних проблем, доки що не має послідовного вирішення в умовах трансформаційної економіки.

Це пов'язано насамперед із неординарною складністю проблеми й несхожістю об'єктів дослідження, що ускладнює застосування стандартних методик і не дає можливості робити однозначні висновки і давати рекомендації.

Тому на підприємствах до сих пір не перебудовані системи управління матеріальними, інформаційними та іншими видами ресурсів, їх запасами та переміщенням, що викликає зайві навантаження на виробничу та фінансову підсистеми підприємств, уповільнює їх вихід із кризового стану, і, як наслідок, вихід із кризи всього промислового комплексу, погіршує соціальний стан суспільства, загрожує економічній безпеці України.

Основний матеріал дослідження. В господарській діяльності більшості вітчизняних промислових підприємств, в тому числі підприємств автотранспортної галузі, постійно здійснюється пошук резервів зростання ефективності їх функціонування. Рівень використання ресурсів цих підприємств в більшості випадків є недостатнім та вимагає впровадження комплексних сучасних механізмів до їх формування та використання.

Дослідження показали, що погіршення результативності діяльності більшості автотранспортних підприємств в 2010-2011 рр. пов'язано зі зростанням операційних витрат на реалізовану продукцію та послуги. Незважаючи на зниження матеріальних витрат у 2010 р., зберігається високий рівень відношення їх до обсягу виробництва. Особливо гостро ці тенденції проявилися на підприємствах автотранспортного комплексу. Автотранспорт визначає стан виробничого потенціалу країни та забезпечує розвиток інших галузей економіки, тому виникає необхідність пошуку нових дієвих підходів до стабілізації ситуації.

Вирішення вищезазначеної проблеми може бути забезпечено зменшенням частки матеріальних витрат в загальній структурі операційних витрат при скороченні терміну перебування коштів в обороті шляхом якісного управління рухом матеріальних ресурсів. Традиційний підхід до управління є більш орієнтованим на стабільні умови функціонування підприємств. При його застосуванні кожний етап просування матеріальних ресурсів має окрему підсистему управління, що орієнтується на власні цілі та критерії ефективності, які, крім того, можуть не узгоджуватись між собою. Принциповою відмінною рисою логістичного підходу є такий взаємозв'язок та інтеграція економічно не самостійних процесів управління виробництвом, транспортно-складським господарством, запасами, фінансовим капіталом, персоналом, інформаційними потоками, який забезпечує отримання синергетичного ефекту, прискорення оборотності активів та сприяє підвищенню результатів діяльності промислових підприємств. Критерієм ефективності при цьому виступає мінімізація сукупних витрат, які виникають в процесі руху та зберігання товарно-матеріальних цінностей за всіма ланками логістичного ланцюга: починаючи від постачальника і закінчуючи доставкою кінцевому споживачу. Ефективне застосування логістичного підходу передбачає впровадження на підприємстві логістичної системи управління ресурсами, в тому числі і матеріальними, яка встановлює баланс між бажаним рівнем сервісу та мінімальними витратами, вигідний як споживачу, так і постачальнику.

Уточнення функціональної ролі логістичної системи спирається на визначення місця логістичної служби в системі управління, виявлення характеру взаємозв'язків з іншими елементами системи, відповідними інструментами та інформаційним забезпеченням, які використовуються для формування та розподілу ресурсів за умов мінімізації сукупних витрат. Це надає можливість більш обґрунтовано проводити формування, розподіл та використання матеріальних ресурсів підприємства. Логістична служба, спираючись на інформаційне забезпечення та використовуючи інструменти управління, спрямовує керуючі впливи з боку єдиної логістичної системи управління до нового об'єкту управління – наскрізного матеріального потоку.

При розробці системи управління матеріальними потоками транспортного підприємства необхідно враховувати фактори, що впливають на їх формування, дослідження та класифікацію. Встановлено, що разом із зовнішніми факторами, які не підлягають безпосередньому регулюванню, але визначають обсяги відволікання фінансових коштів у залишки запасів, слід враховувати вплив факторів внутрішнього середовища, за допомогою корегування яких можна гнучко реагувати на зміни в оточуючому середовищі. Найбільшу увагу необхідно приділяти внутрішнім резервам підвищення ефективності функціонування підприємств.

Форма існування матеріального потоку обумовлена його призначенням та проявляється в матеріально-речових утвореннях, що можуть змінюватися залежно від етапу просування. При управлінні рухом наскрізного матеріального потоку в межах логістичної системи запаси, незавершене виробництво та готова продукція розглядаються цілісно.

Рис 1. Сутність та особливості функцій управління матеріальними потоками підприємства

Враховуючи складну природу матеріальних потоків та динамічні властивості, запропоновано класифікувати їх наступним чином: ознаки, що надають інформацію про статичні характеристики потоку (склад, кількість та вагу, складність, керованість та можливість використання) і ознаки, що характеризують динамічні властивості (нерівномірність, регулярність, стабільність, мінливість, періодичність, ритмічність, синхронність). Класифікація матеріальних потоків з урахуванням їх динамічних властивостей надає можливість більш точно визначитися з факторами, що впливають на їх формування та показниками оцінки.

Ефективне управління матеріальними потоками підприємства потребує при плануванні забезпечення, розподілу та використання матеріальних ресурсів узгодження їх на всіх ланках логістичного ланцюга в межах логістичної системи, що забезпечить зменшення витрат на утримання виробничих запасів та скорочення тривалості знаходження фінансових коштів в незавершеному виробництві. Проведення оцінки узгодженості передбачає розробку та використання системи показників оцінки матеріального потоку підприємства. Систематизацію показників оцінки необхідно проводити відповідно до основних форм існування матеріального потоку та етапів його просування між ланками логістичного ланцюга шляхом виділення трьох основних груп індикаторів: на етапі замовлення сировини та матеріалів — показники оцінки рівня запасів, на етапі виробництва — показники оцінки ефективності використання ресурсів, на етапі збуту готової продукції — показники оцінки рівня сервісу.

Логістична служба як суб'єкт управління здійснює організацію просування матеріального потоку між ланками логістичного ланцюга, спираючись на інструменти управління, що реалізуються за допомогою планування, організації, мотивації та контролю (рис.1).

Управління рухом матеріального потоку безпосередньо пов'язано зі збором, обробкою, зберіганням та видачею інформації, веденням оперативного, статистичного, податкового обліку та складанням бухгалтерських звітів. Динамічність умов здійснення господарської діяльності обумовлює значний ступінь впливу фактора невизначеності та призводить до необхідності корегування планів діяльності.

Для підвищення ефективності регулюючих дій, які спрямовуються суб'єктом управління на організацію руху матеріального потоку з метою усунення «вузьких місць» та покращення результатів діяльності підприємства, інструменти управління, за допомогою яких вони реалізуються, було систематизовано в межах вищезазначених управлінських процедур.

Висновки. На основі аналізу і узагальнення основних теоретичних підходів, які сформовано у вітчизняній та світовій практиці логістичних досліджень на автотранспортних підприємствах, удосконалено сутність матеріального потоку як об'єкта управління в логістиці через розкриття динамічності його властивостей у мінливому середовищі і послідовності зміни його уречевленої форми в межах логістичної системи.

Формальний характер впровадження логістичного підходу в практичну діяльність автотранспортних підприємств вимагає розвитку логістичної системи управління ресурсами виробництва. На відміну від традиційного її подання як сукупності окремих елементів логістичного ланцюга, пов'язаних між собою виробничим процесом, запропоновано конкретизувати характер взаємозв'язків і місце логістичної служби, яка за допомогою конкретних інструментів та інформаційного забезпечення виконує управлінські функції. Визначення логістичної системи підприємства саме в такому вигляді відповідає основним принципам системного підходу та підвищує обґрунтованість прийняття рішень щодо просування матеріального потоку між ланками логістичного ланцюга промислового підприємства.

Література

1. *Плоткин Б.К.* Управление материальными ресурсами: Очерк коммерческой логистики: Учебное пособие / ЛФЭИ. – Л., 2009. – 128 с.
2. *Пруненко Д.* Применение логистики для управления производством // Бизнес-информ. – 2008. – №7-8. – С. 89-92.
3. *Сіренко І.В.* Методологічний апарат промислової логістики // Збірн. наук. праць УДМТУ. – Миколаїв: УДМТУ, 2007. – №6 (372). – С. 149-162.